

Bölüm 11

ORTAÇAĞ'DAN 20'İNCİ YÜZYILIN İKİNCİ YARISINA KADAR AVRUPA TOPLUMUNDA YAHUDİ KARŞITLIĞININ ANTİSEMİTİZME EVRİMİ

Dr. Caner Övsan ÇAKAŞ

Giriş

Avrupa toplumundaki Yahudi karşıtlığı M.S 1'inci Yüzyılda Filistin'de Romalı-lara karşı yapılan Yahudi Ayaklanmasından günümüze kadar süren ve içerisinde sürgünleri, polgromları, toplu katliamları ve soykırımları barındıran toplumsal bir patolojidir. Bu toplumsal patoloji Yahudileri bir "öteki" olarak inşa etme biçimine bağlı olarak değişik şekillerde varlığını sürdürmüştür. Bahse konu "öteki" inşası da Avrupa toplumunun kolektif bilinç ve anlayışındaki değişimlere göre biçimlenen bir yapıya sahiptir. Avrupa toplumunun "biz" kavramının Hıristiyanlığa dayandığı dönemlerde dini gerekçelerle ötekileştirilen Yahudiler, anılan toplumun söz konusu "biz" kavramını ulusal aidiyete ve ırksal sınıflara dayandırdığı dönemlerde biyolojik ve etnik gerekçelere dayalı bir ötekileştirilmeye tabi tutulmuştur. Bu çalışmada Avrupa toplumunda Ortaçağ'dan itibaren varlığını sürdüren Yahudi karşıtlığının Aydınlanma sonrasında Antisemitizm ve Holokost¹la sonuçlanan evrimi incelenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda öncelikle Ortaçağ Avrupa toplumundaki dini determinizme dayalı kolektif bilinç ve anlayışın bir sonucu olarak kabul edilebilecek teolojik temelli Yahudi karşıtlığı üzerinde durulacak, bahse konu teolojik temelli Yahudi karşıtlığının Yahudilerin hangi gerekçe ve kavramlara dayanarak ötekileştirilmesine yol açtığı aydınlatılmaya çalışılacaktır. Akabinde Aydınlanma Çağı'nın Avrupa toplumunun Yahudi algısı üzerinde yarattığı değişimin bir sonucu olarak değerlendirilebilecek Yahudilerin teolojik farklılıklara dayanan bir ötekileştirilme sürecinden ırksal farklılıklara dayalı bir ötekileştirilme sürecine geçişleri mercek altına alınmaya çalışılacaktır. Çalışmada ayrıca bu ırksal farklılıklara dayalı ötekileştirilme sürecinin doruk noktası olan Holokost hadisesi üzerinde durulacak ve sürecin genel bir değerlendirilmesi yapılacaktır.

Ortaçağ'dan Aydınlanma Çağı'na Avrupa Toplumunda Yahudi Karşıtlığı

Yahudi karşıtlığının başlangıcı Hıristiyanlık öncesi pagan Roma dönemine kadar uzanmaktadır. Fakat Hıristiyanlık öncesi Roma'da kurumsallaşmış bir Yahudi kar-

¹ Holokost, İkinci Dünya Savaşı sırasında Nazi Almanyası'nda Yahudilere karşı yapılan sistematik soykırımı ifade eden terimdir.

suçlamalarında biçimi sürekli değişmiştir. Ortaçağ'da Tanrı katili ve Hıristiyanlık karşıtı olarak suçlanan Yahudiler, anılan dönemde toplumun başına gelen veba ve kıtlık gibi kitlesel felaketlerin de sorumlusu olarak görülmüş ve katledilmişlerdir. Aydınlanma sonrasında da liberal ve muhafazakar kesimlerce komünizm destekçisi olmakla suçlanırken, moderniteden zarar gören kesimlerce halk ve devlet düşmanı olmakla, sosyalistlerce de kapitalizme destek olmakla suçlanmışlardır. Başka bir deyişle Avrupa toplumunun kendisini tanımlamasına, istek ve arzularına göre değişen, Yahudilerin gerçekte ne olduğunun pek önemli olmadığı bir Yahudi tasavvuru ve bu tasavvura bağlı bir ötekileştirme süreci söz konusudur. Sartre bu olguyu "Yahudilik durumu" olarak tanımlar (Sartre, 1965). Sartre'ye göre Avrupa toplumunda yaşayan Yahudi azınlık tarih boyunca Avrupa toplumunun kolektif kimlik ve anlayışına yön veren yönetici elitlerin kendilerine uygun gördüğü varoluşsal kalıplara uymak zorunda kalmış ve kendisinin özgür tercihleri ile inşa edilmemiş bir kimliği taşımaya mecbur bırakılmıştır (Sartre, 1965). Başka bir deyişle 20'inci Yüzyılın ilk yarısına kadar Yahudi kavramının anlamının Yahudilerin öznel tercihlerinden ziyade Avrupa toplumunun Ortaçağ'ın dini ötekisinden Aydınlanma sonrası ırksal ve etnik ötekisine evrilen Yahudi tahayyüllerinin bir toplamını ifade ettiği söylenebilir.

Kaynakça

- Arent, H. (2016). *Totalitarizmin Kaynakları/1: Antisemitizm*. (Bahadır Sina Şener. Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Baker, S. (2015). *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*. (Ekin Duru, Çev.Ed.). İstanbul: Say Yayınları.
- Bauman, Z. (2016). *Modernite ve Holokost*. (Süha Sertabipoğlu. Çev.Ed.) İstanbul: Alfa Yayınları.
- Bresheeth, H, Hood, S. & Jansz, L. (2013). *The Holokost*. Londra: Icon Books.
- Cohen, J. (1982). *The Friars and the Jews: The Evolution of Medieval Anti-Judaism*, Ithaca: Cornell University Press.
- Dawson, C. (1976). *Batı'nın Oluşumu*. (Dinç Tayanç, Çev.Ed.). İstanbul: Dergah Yayınları.
- D'Souza, D. (1995). *The End of Racism*. New York: Free Press.
- Friedlander, S. (2016). *Nazi Almanyası ve Yahudiler Cilt 1 : Baskı ve Zulüm Yılları (1933-1939)*. (Ali Selman. Çev.Ed.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Greenfield, L. (1992). *Nationalism, Five Roads to Modernity*. Havard: Havard University Press.
- Groepfer, E. (1999). *Anti-Semitizm: Antik Çağdan Günümüze Yahudi Düşmanlığı Tarihi*. (Suheyla Kaya, Çev.Ed.). İstanbul: Belge Yayınları.
- Heller, O. (1992). *Yahudiliğin Çöküşü: Yahudi Sorunu, Yahudi Sorunun Eleştirisi ve Sosyalizm'le Çözümü*. (Saliha Kaya,Çev.Ed.). İstanbul: İnter Yayıncılık.
- Hilberg, R. (2003). *Destruction of the European Jews*. New Haven: Yale University Press.
- Katz, J. (1978). *Out of the Ghetto: The Social Background of Jewish Emancipation*. New York. Penguin Press.
- Kauffmann, G. (2008). *Edouard Drumont*. Paris: Perrin Press.
- Le Goff, J. (2008). *Avrupa'nın Doğuşu*. (Timuçin Binder, Çev.Ed.). İstanbul: Literatür Yayınları.
- Le Goff, J. (2017). *Ortaçağ Batı Uygarlığı*. (Hanife Güven. Çev.Ed.). Ankara: DoğuBatı Yayınları.
- Lewis, B. (2016) *Semitizm ve Anti-Semitizm: Çatışma ve Önyargıya Dair*. (Hür Güldü, Çev.Ed.). Ankara: Akılçelen Kitapevi.
- Marx, K. (2015). *Yahudi Sorunu Üzerine*. (Burcu Denizci. Çev.Ed.). İstanbul: Altıkırkbeş Yayınları.
- Meyer, A. M. (1967). *The Origins of Modern Jew: Jewish Identity and European Culture in Germany 1749-1824*. Detroit: H.M. Books.
- Morris, I. (2014). *Dünyaya Neden Batı Hükmediyor ?*. (Gül Çağalı Güven.Çev. Ed.). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Pirenne, H. (2012). *Hazreti Muhammed ve Şarلمان: İslam Fetihleri ve Ortaçağ Batı Uygarlığı*. (Muhsin Önal Mençüşoğlu, Çev.Ed.). İstanbul: Pınar Yayınları.

Sosyal Bilimler Tarih ve Sanat

- Poliakov, L. (1977). *Geschichte des Antisemitismus*. Worms: H.H. Ben-Sasson.
- Pulzer, P.G. (1988). *The Rise of Political Anti-Semitism in Germany and Austria*. Harvard: Harvard University Press.
- Russ, J. (2011). *Avrupa Düşüncesinin Serüveni: Antik Çağlardan Günümüze Batı Düşüncesi*. (Özcan Doğan, Çev.Ed.). Ankara: DoğuBatı Yayınları.
- Sartre, J. P. (1965). *Yahudilik Sorunu*. (Emin Türk Eliçin, Çev.Ed.). İstanbul: Ataç Kitapevi.
- Taguieff, P. (2017). *Antisemitizm*. (Işık Ergüden, Çev.Ed.). Ankara: Dost Yayınevi.
- Taş, M. (1999). *Avrupa'da Irkçılık: Göçmenler ve Aşırı Sağ Partiler*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Taylor, C. (2014). *Seküler Çağ*. (Dost Körpe, Çev.Ed.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Tilly, C. (2016). *Avrupa'da Devrimler: 1492-1992*. (Özden Arıkan, Çev.Ed.). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Traverso, E. (2013) *Yahudi Modernitesinin Sonu: Muhafazakar Bir Dönüm Noktası*. (Zeynep Bursa, Çev. Ed.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Valensi, L. (2015). *Avrupa'da Müslümanlar: 16.-18. Yüzyıllar*. (Alp Tümertekin, Çev.Ed.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.